

DIAGNOZA

ZJAWISKA
PRZEMOCY
W RODZINIE

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH.....	6
CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA	6
PROBLEMATYKA BADANIA- PROBLEM PRZEMOCY DOMOWEJ	7
WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH	9
DOBÓR PRÓBY	10
NARZĘDZIA BADAWCZE	11
ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ	12
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW	13
STRUKTURA BADANEJ PRÓBY	13
PROBLEM PRZEMOCY	14
DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE.....	21
WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE	24
WNIOSKI I PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA	24
BIBLIOGRAFIA.....	31
SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	32
SPIS TABEL	32
SPIS WYKRESÓW	32
SPIS RYSUNKÓW.....	32
ZAŁĄCZNIKI.....	33
ZAŁĄCZNIK NR 1.....	33
ZAŁĄCZNIK NR 2.....	34

WPROWADZENIE

Żyjemy w erze globalizacji. Ma ona dla nas pozytywne jak i negatywne skutki. Według Doroty Czajkowskiej - Majewskiej globalizacja jest „*wehikulem postępu, poprawy warunków życia i zdrowia ludzkości*”¹. Panujące przekonanie, o tym, że dzięki globalizacji nastąpiła poprawa warunków życiowych wielu społeczeństw jest pozytywnym faktem, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze to, że istnieją też negatywne konsekwencje globalizacyjne takie jak: zwiększenie ubóstwa, nasilanie się bezrobocia, bezdomności oraz wszelkie różnice między narodami bogatymi i biednymi. W rezultacie w społeczeństwie polskim powyższe problemy społeczne są coraz bardziej widoczne.

Jerzy Kwaśniewski przez problem społeczny rozumie takie zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów:

- dotyczy wielu osób w społeczności,
- ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy,
- jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym,
- domaga się rozwiązania,
- można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie ².

Jacek Wódz zauważa, że należy odróżnić problemy społeczne od patologii społecznej. Patologia wiąże się z widocznym łamaniem ładu społecznego, a także często jest zawiniona przez osoby nią objęte, natomiast problem społeczny jest zjawiskiem, które nie jest bezpośrednio zawinione przez osoby nim dotknięte. Problemy społeczne „(...) *następują często na skutek samego funkcjonowania systemu społecznego, albo pewnych społecznych zjawisk zewnętrznych i nie są celowym łamaniem ładu społecznego*”³.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz

¹ Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, s. 99.

² Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, s. 7.

³ Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*, s. 172.

wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „*Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?*”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki ⁴. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

⁴ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej

DIAGNOZA KLASYFIKACYJNA

- Przyporządkowuje obserwowane zjawiska i cechy szerszym klasom społecznym, odpowiada na pytanie: z jakiego typu problemem mamy do czynienia.

DIAGNOZA GENETYCZNA

- Poszukuje przyczyn danego stanu rzeczy.

DIAGNOZA ZNACZENIA

- Określa wpływ badanych zjawisk na funkcjonowanie całego systemu.

DIAGNOZA FAZY

- Służy ustaleniu etapu badanego procesu oraz określeniu jego dynamiki.

DIAGNOZA PROGNOSTYCZNA

- Służy przewidywaniu dalszych zmian badanego stanu rzeczy.

Źródło: Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

CELE I OGÓLNE ZAŁOŻENIA BADANIA

Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali problemu przemocy domowej występującego wśród uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych zamieszkujących miasto i gminę Sztum. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- zidentyfikowania problemu przemocy domowej występującego wśród dzieci i młodzieży zamieszkujących miasto i gminę Sztum,
- określenia skali oraz zakresu występującego problemu przemocy domowej wśród uczniów z miasta i gminy Sztum,
- pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące występowanie oraz skalę problemu przemocy domowej składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

PROBLEMATYKA BADANIA - PROBLEM PRZEMOCY DOMOWEJ

Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. W odniesieniu do zachowań przemocowych w rodzinie zwraca się uwagę na cztery cechy charakterystyczne, które są ze sobą ściśle powiązane, występują jednocześnie i stanowią istotę problemu. Pierwszą jest intencjonalność, co oznacza, że postępowanie sprawcy nie jest przypadkowe, ma charakter świadomego i zamierzonego działania. Drugim równoległym mechanizmem jest wykorzystanie przez sprawcę nierównowagi sił fizycznych, psychicznych, ekonomicznych do wymuszenia na osobie bliskiej pożądanego zachowania. Trzecia cecha to uderzenie w dobro drugiej osoby, naruszenie jej wolności osobistej i godzenie w jej podstawowe prawa. Ostatnia cecha to spowodowanie konkretnej szkody psychicznej bądź fizycznej, zadawanie bólu i cierpienia.⁵

Za specjalistami z Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie możemy wskazać następujące rodzaje przemocy:

Fizyczną – jej istotą jest naruszenie nietykalności fizycznej polegające na zachowaniach intencjonalnych prowadzących do uszkodzenia ciała lub niosących takie ryzyko, np. popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz - tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów, itp.

Psychiczną – polega na naruszeniu godności osobistej. Osoba stosująca przemoc psychiczną wykorzystuje groźby, poniżanie, obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt, czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie, itp. Celem nadrzędnym tego rodzaju zachowań jest sprawowanie kontroli nad ofiarą.

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. 2020 r., poz. 218).

Seksualną – to działanie mające na celu naruszenie sfery intymnej drugiego człowieka. Polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Do najczęstszych zachowań przemocowych w tej sferze należą: wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp.

Ekonomiczną – jej istotę stanowi naruszenie własności drugiej osoby. Wiąże się z celowym niszczeniem dóbr materialnych, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby. Do najbardziej rozpowszechnionych działań w ramach przemocy ekonomicznej należą: niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto", sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, itp.

Zaniedbanie – polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb emocjonalnych, fizycznych i materialnych, np. niedawaniu środków na utrzymanie, pozbawianiu jedzenia, ubrania, schronienia, braku pomocy w chorobie, nieudzieleniu pomocy, uniemożliwianiu dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, toalety, itp.

WYBÓR METOD I TECHNIK BADAWCZYCH

Istotą badania było zdiagnozowanie występowania zjawiska **przemocy domowej** oraz oszacowanie jego skali wśród uczniów z miasta i gminy Sztum. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie badań wśród uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych zamieszkujących miasto i gminę Sztum.

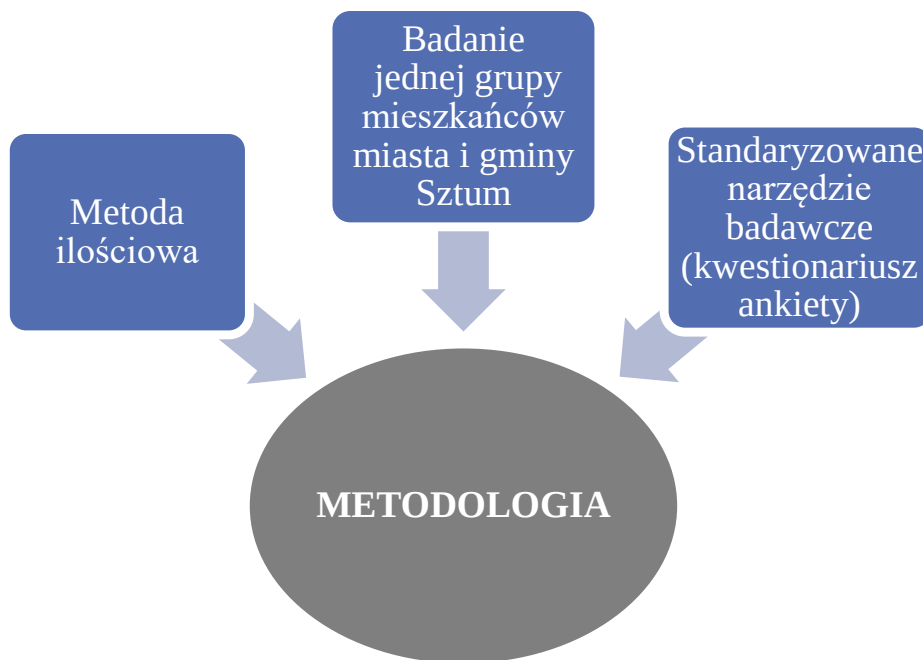
Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza⁶. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację⁷.

Proces badawczy wśród badanej grupy został wykonany zgodnie z metodologią ilościową. Zastosowano badanie ankietowe za pomocą **techniki CAWI** (*Computer Assisted Web Interviews*). Technika ta polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie. Przed przystąpieniem do ankietowania uczniów, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informacji o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych.

⁶ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

⁷ Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

DOBÓR PRÓBY

Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanego zjawiska oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Badania zostały przeprowadzane we wrześniu 2020 roku i wzięło w nich udział łącznie **501 uczniów**.

PRÓBA BADAWCZA

Uczniowie

501 osób

NARZĘDZIA BADAWCZE

Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. część adresowo-tytułowa - umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. część merytoryczna - zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,
3. część metryczkowa - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę badanej grupy dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 3%).

ETYKA PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby jego badania były prowadzone w sposób etyczny. Wśród nich wymienia się między innymi:

- świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów,
- zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- podmiotowe traktowanie badanych osób,
- nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach⁸.

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, co sprawia, że nasz badania prowadzone są w sposób etyczny.

⁸ Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

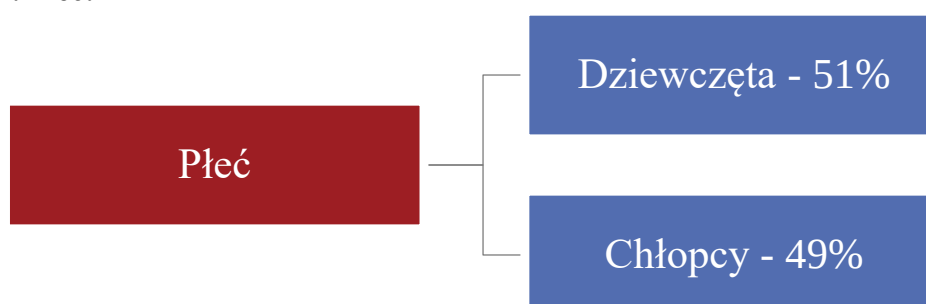
ANALIZA WYNIKÓW BADANIA PRZEPROWADZONEGO WŚRÓD UCZNIÓW

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem przemocy w rodzinie, z perspektywy dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych z miasta i gminy Sztum. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, oprócz zbadania opinii respondentów na temat przemocy i profilaktyki, miały na celu również oszacowanie natężenia tego problemu, występującego wśród młodych mieszkańców miasta i gminy Sztum.

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY

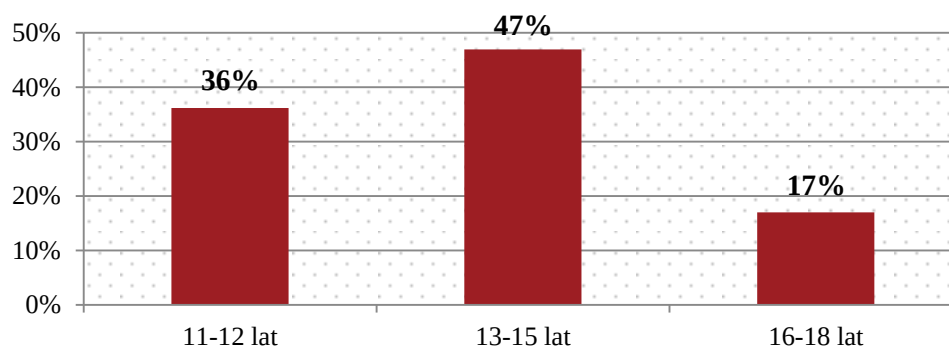
Kwestionariusze ankiet wypełniło 501 uczniów. Rozpatrując strukturę badanej próby ze względu na płeć możemy zauważyć, że dziewczęta stanowiły 51% badanej społeczności, natomiast chłopcy – 49%.

Rysunek 2. Płeć:

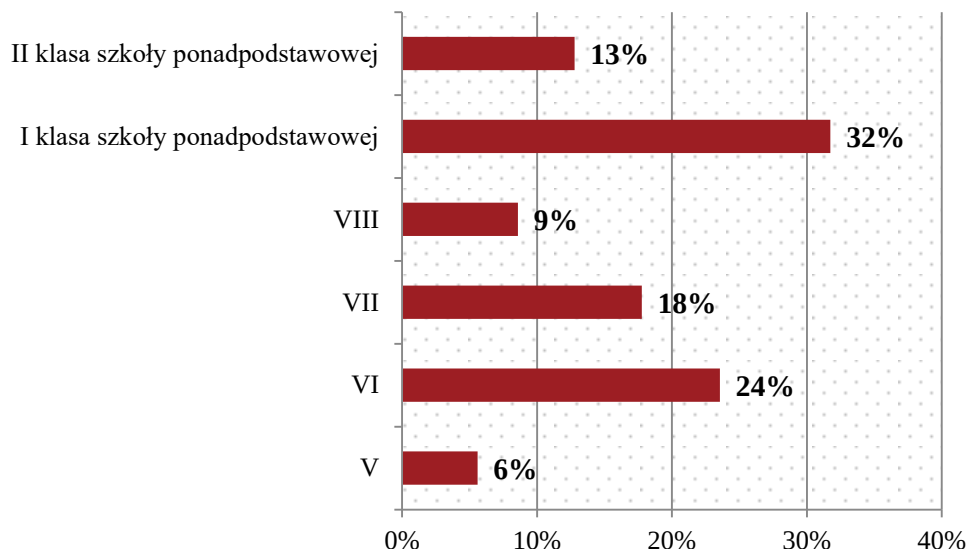
Struktura wieku badanej społeczności prezentuje się następująco: 36% uczniów biorących udział w badaniu miało 11-12 lat, 47% określiło swój wiek na 13-15 lat, natomiast 17% ankietowanych miało 16 lat i więcej.

Wykres 1. Wiek:

Największy udział w badaniu mieli uczniowie I klasy szkoły ponadpodstawowej (32%) oraz VI klasy szkoły podstawowej (24%). 18% stanowili uczniowie VII klasy, 13% II klasy szkoły ponadpodstawowej, natomiast 9% kwestionariuszy wypełnili uczniowie z klasy VIII, a 6% uczniowie klasy V szkoły podstawowej.

Wykres 2. Klasa:

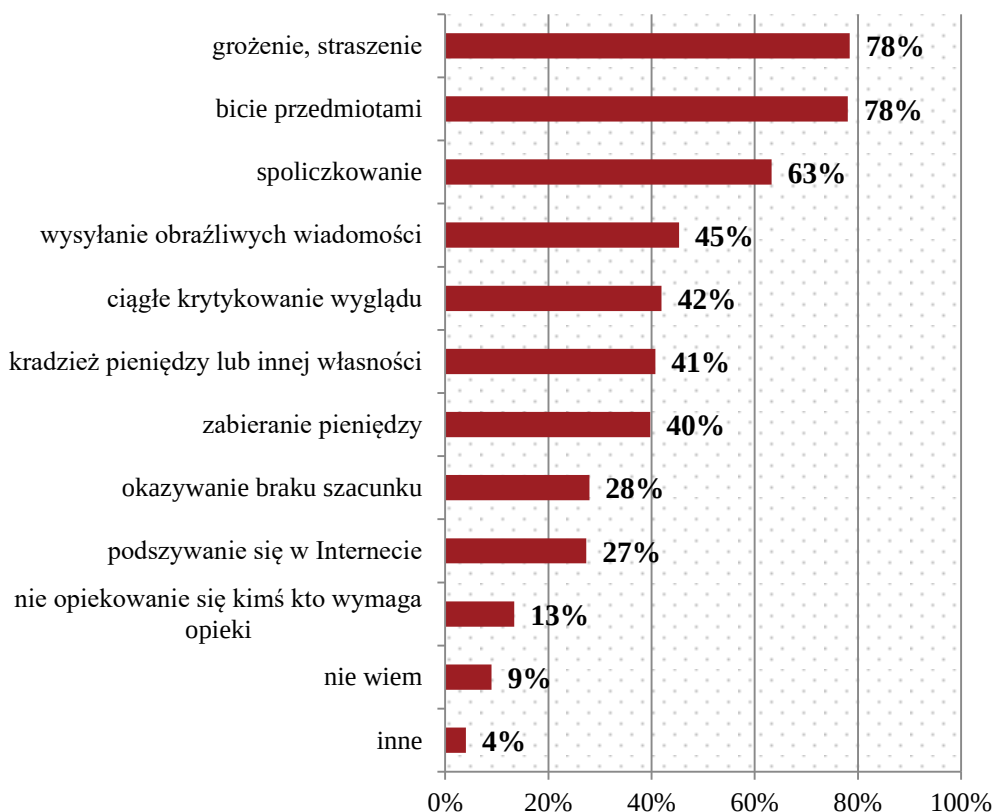

PROBLEM PRZEMOCY

W pierwszym pytaniu skierowanym do dzieci i młodzieży z miasta i gminy Sztum odnoszącym się do problemu przemocy, spytaliśmy, które z wymienionych w kafeterii odpowiedzi, są według nich aktami przemocy. Miało to na celu zweryfikowanie wiedzy badanych na temat form tego zjawiska. Zebrany materiał badawczy wykazał, że najczęściej ankietowanych jako akt przemocy uznaje grożenie/straszenie (78%) oraz bicie przedmiotami (78%). W dalszej kolejności respondenci wskazywali na spoliczkowanie (63%), wysyłanie obraźliwych wiadomości (45%), krytykowanie wyglądu (42%), kradzież pieniędzy lub innej własności (41%), zabieranie pieniędzy (40%), okazywanie braku szacunku (28%), podszywanie się w Internecie (27%) oraz nieopiekowanie się kimś, kto wymaga owej opieki (13%). Wśród odpowiedzi „inne” uczniowie wskazali na gwałt, ciągnięcie za włosy, a także brak reakcji/pomocy ze strony świadków przemocy. Brak wiedzy w zakresie form przemocy zadeklarowało 9% uczniów.

Wykres 3. Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

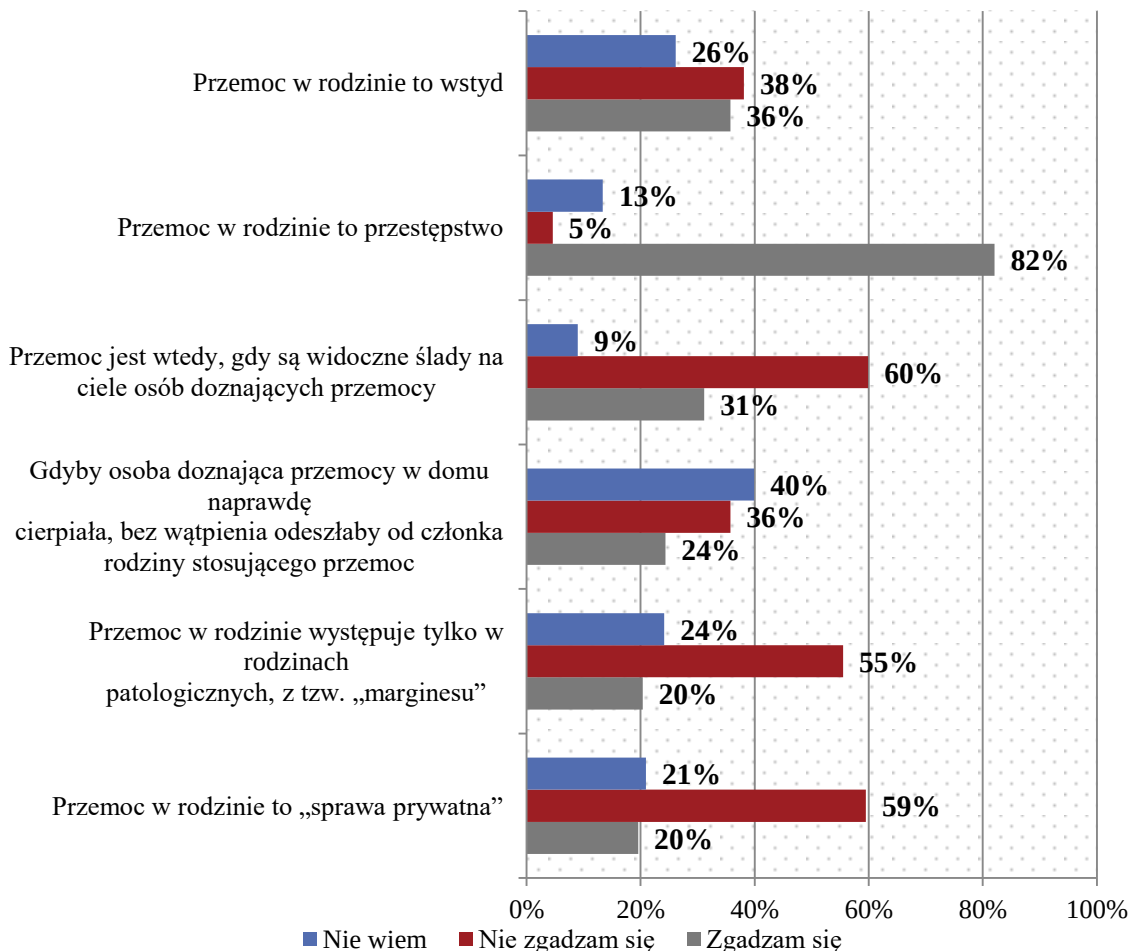
W dalszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o określenie, czy zgadzają się lub nie, z wybranymi stwierdzeniami na temat przemocy. Stwierdzenia te funkcjonują często jako mity, czy też stereotypy dotyczące przemocy. Opinia uczniów odnośnie nich jest następująca:

- w opinii aż 36% badanych **przemoc w rodzinie jest powodem do wstydu**, a 26% stwierdziło, że nie ma wiedzy na ten temat;
- **przemoc w rodzinie nie jest uważana za przestępstwo** przez 5% uczniów, 13% ankietowanych uznało, że nie posiada wiedzy w tym zakresie;
- według 31% uczniów **o przemocy mówimy wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osoby jej doznającej**, natomiast 9% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy;
- w opinii 24% ankietowanych **gdyby osoba doznająca przemocy w domu naprawdę cierpiała, bez wątpienia odeszłaby od członka rodziny stosującego przemoc**, brak wiedzy w tym temacie zadeklarowało 40% badanych;

- 20% uczniów jest zdania, że **przemoc w rodzinie występuje tylko w rodzinach patologicznych, z tzw. „marginesu”**, 24% ankietowanych nie potrafiło ustosunkować się do tego pytania;
- **przemoc w rodzinie jest sprawą prywatną, w którą nie należy się wtrącać** dla 20% badanych, a 21% zadeklarowało brak wiedzy na ten temat.

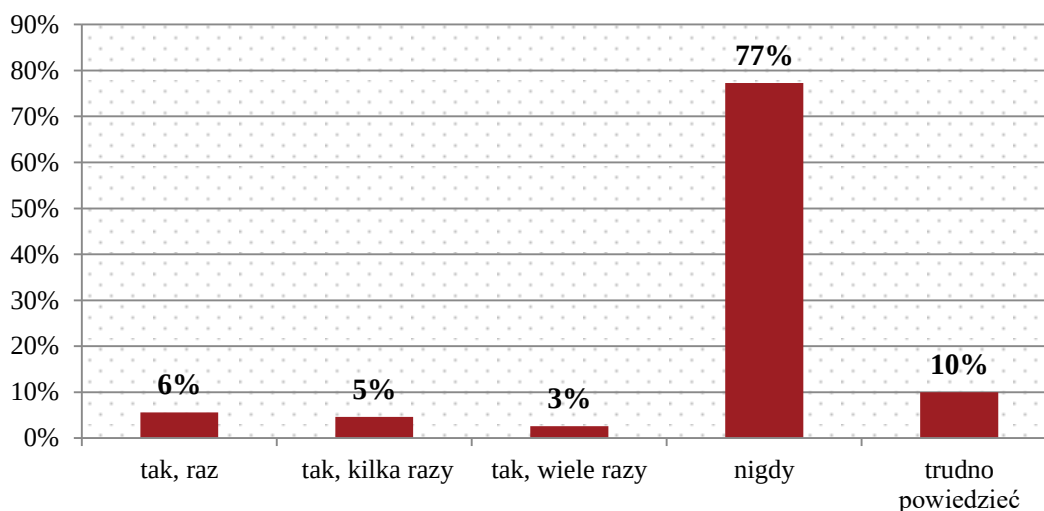
Wykres 4. Oceń, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami:

Kolejne pytanie zadane respondentom, miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy domowej w mieście i gminie Sztum. Uczniów spytano o to, czy kiedykolwiek zdarzyło im się być świadkiem przemocy w swoim domu. 14% badanych udzieliło na to pytanie twierdzącej odpowiedzi (w tym 6% było tego świadkiem raz, 5% kilka razy, natomiast 3% wiele razy). 10% wśród ankietowanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi, a 77% uczniów nigdy nie zaobserwowało przemocy w swoim domu.

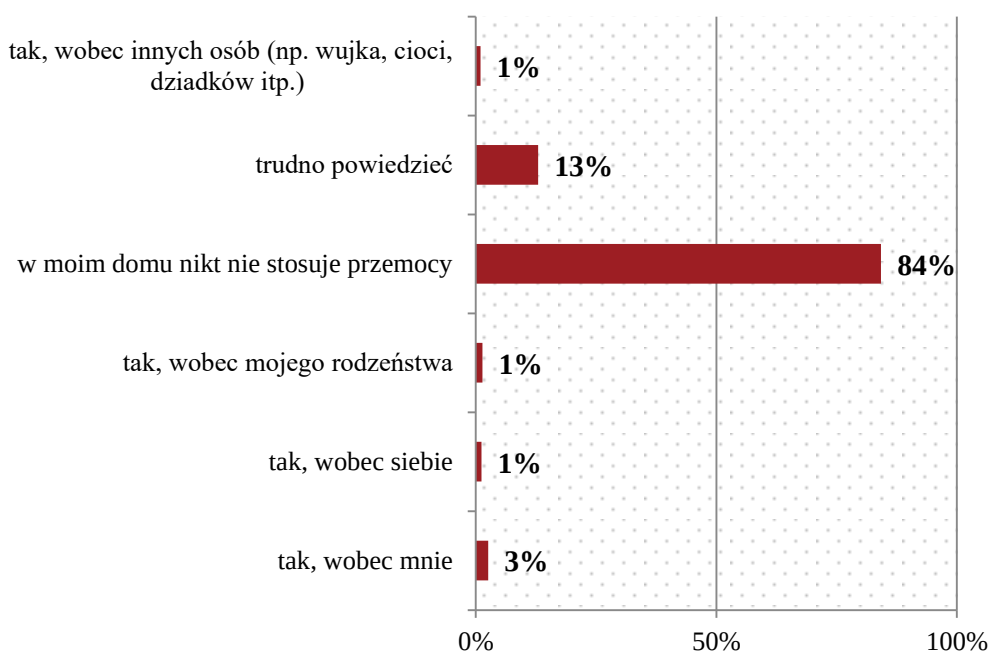

Wykres 5. Czy byłeś/aś kiedykolwiek świadkiem przemocy w swoim domu?

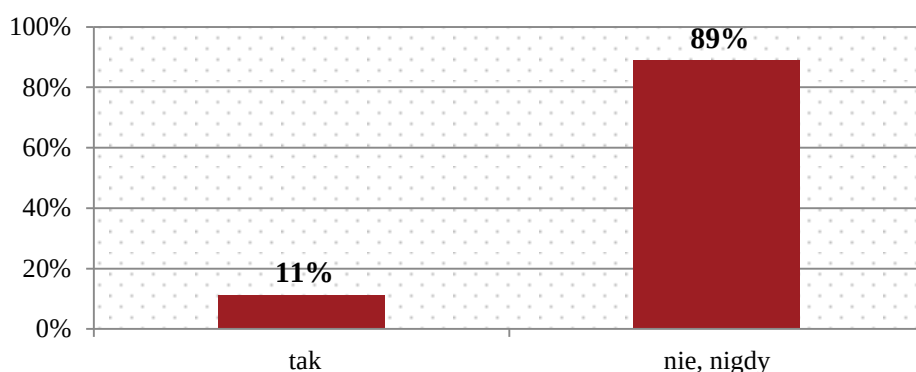
Następnie uczniowie zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy członkowie ich rodzin stosują przemoc, a jeśli tak – wobec kogo. Zdecydowana większość uczniów (84%) odpowiedziała, że w ich domu nikt nie stosuje przemocy, a 13% badanych nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. 3% uczniów przyznało, że członkowie rodziny stosują przemoc wobec nich samych, natomiast 1% ankietowanych odpowiedziało, że przemoc w ich domach jest stosowana wobec ich rodzeństwa, względem innych członków rodziny (wujka, cioci, dziadków). Kolejny 1% odpowiedzi uczniów wskazywał na to, iż członkowie rodziny stosują zachowania przemocowe także wobec siebie nawzajem.

Wykres 6. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?

Aby pogłębić analizę tematu poddanemu niniejszemu badaniu, uczniowie szkół zostali zapytani, czy zdarzyło im się bezpośrednio doświadczyć przemocy w swoim domu ze strony członka ich rodziny. Zdecydowana większość uczniów odpowiedziała przecząco, natomiast twierdzącej odpowiedzi na to pytanie udzieliło 11% ankietowanych.

Wykres 7. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy w swoim domu ze strony członka Twojej rodziny?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy ze strony członka rodziny.

56 osób

Spośród uczniów, którzy odpowiedzieli twierdząco na poprzednie pytanie, większość doświadczyła przemocy ze strony taty (23 osoby tj. 46%), rodzeństwa (20 osób, tj. 40%), mamy (12 uczniów tj. 24%), innych członków rodziny, wśród których ankietowani wymienili ojczyzna, kuzyna, ciocię i wujka (11 badanych tj. 22%). Do doznania przemocy ze strony babci i dziadka przyznało się kolejno 6% uczniów, tj. 3 osoby.

Tabela 1. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tata	46%	23
rodzeństwo	40%	20
mama	24%	12
inne osoby	22%	11
dziadek	6%	3
babcia	6%	3

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Możemy zauważyć, że:

Przemocy psychicznej doświadczyło 33 uczniów (69%), fizycznej 25 osób (52%), zaniedbania 5 ankietowanych (10%), a przemocy seksualnej 4 osoby (8%).

Tabela 2. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, krytykował, poniżał, wyśmiewał itp.	69%	33
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	52%	25
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób który cię zawstydział itp.	8%	4
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	10%	5

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

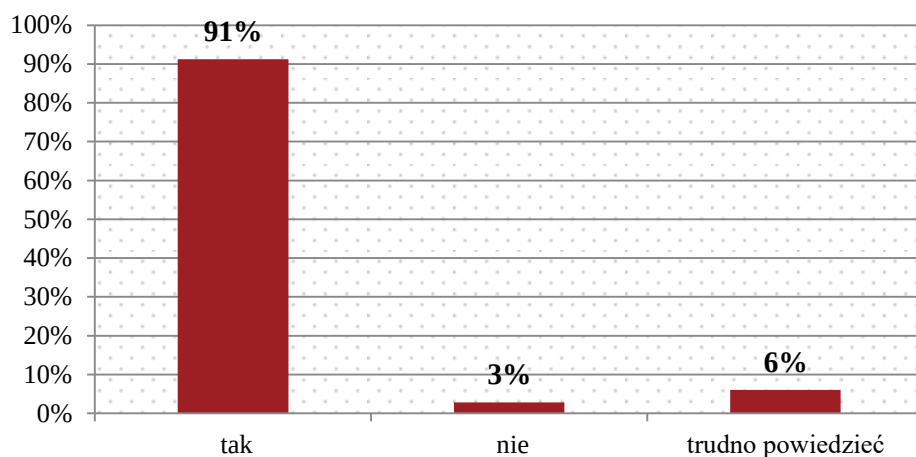
Na kolejne pytanie odpowiadali wszyscy uczniowie.

501 osób

Uczniowie zamieszkujący miasto i gminę Sztum zostali zapytani również o to, czy czują się bezpiecznie w swoim domu. 91% badanych stwierdziło, że tak, 3% uznało, iż nie czuje się bezpiecznie, natomiast 6% uczniów miało trudność z udzieleniem na to pytanie jednoznacznej odpowiedzi.

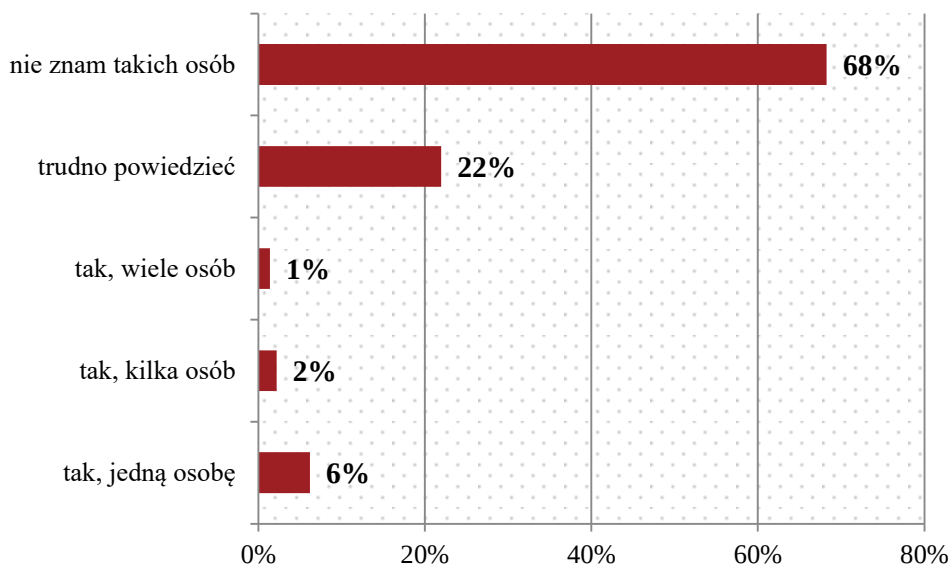

Wykres 8. Czy czujesz się bezpiecznie w swoim domu?

Kolejne pytanie zadane respondentom miało na celu oszacowanie skali przemocy w rodzinie w wobec uczniów, występującej na terenie miasta i gminy Sztum. Poprosiliśmy badanych o określenie, czy znają kogoś w swojej szkole, kto doświadcza przemocy w swoim domu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło łącznie 9% ankietowanych, z czego 6% zna jedną osobę, kilka - 2%, a wiele osób - 1%.

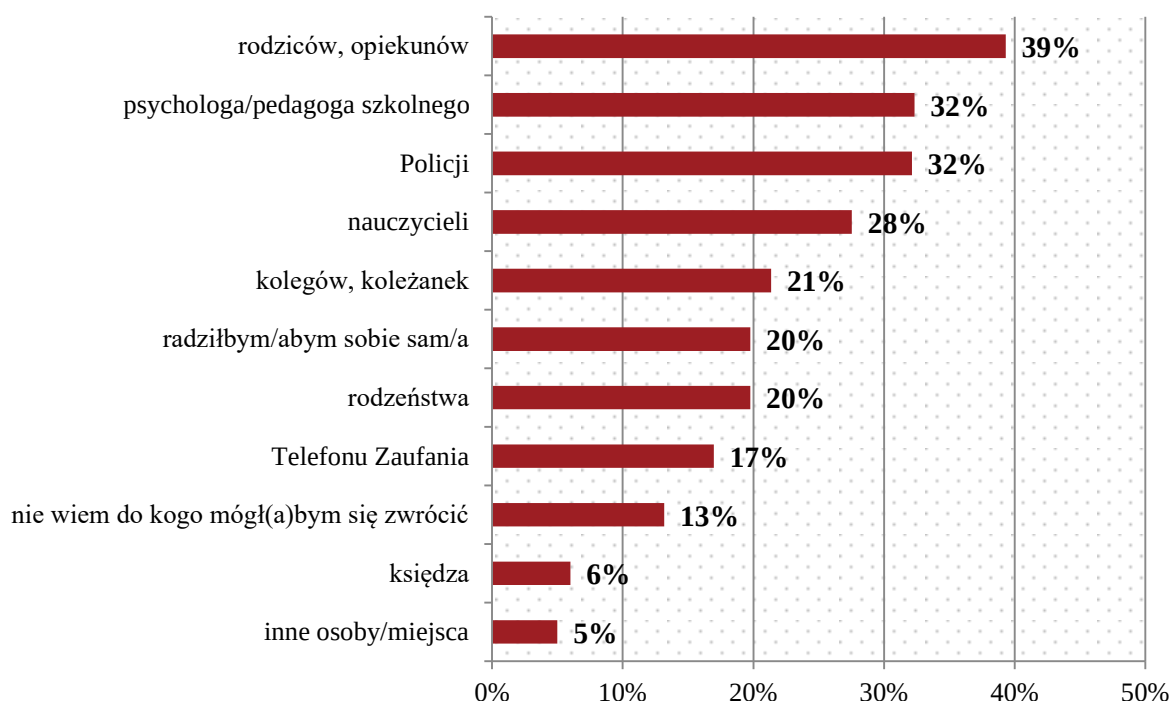
Wykres 9. Czy znasz kogoś w swojej szkole, kto wie, że doświadcza przemocy w swoim domu?

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE

Jedno z ostatnich pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety miało na celu zweryfikowanie, czy uczniowie wiedzą gdzie udać się po pomoc w przypadku doświadczenia problemu przemocy domowej. Zebrany materiał badawczy wykazał, że aż 13% respondentów takiej świadomości nie ma. Większość badanych zwróciłoby się o pomoc do rodziców (39%), pedagoga/psychologa szkolnego i Policji (32%). Natomiast najmniej osób szukałoby pomocy u księdza (6%) lub zadzwoniłoby pod Telefon Zaufania (17%). 5% ankietowanych wskazało w odpowiedzi „inne” dalszą rodzinę, sąsiadów oraz swojego chłopaka/dziewczynę.

Wykres 10. Do kogo zwrócił(a)byś się gdybyś doświadczył/a przemocy w swoim domu?

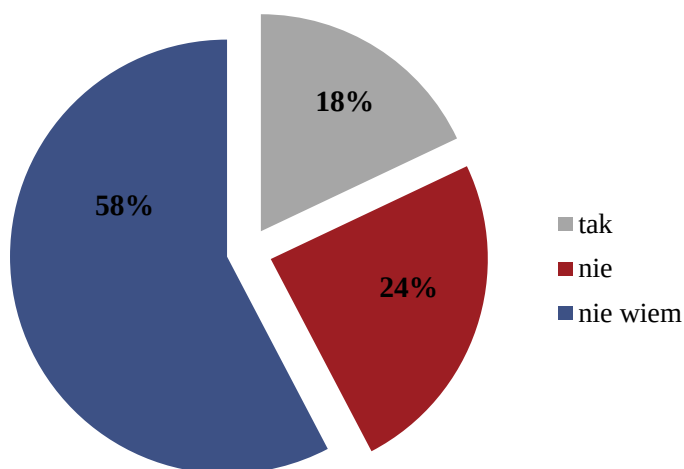

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Następnie chcieliśmy dowiedzieć się, czy w szkołach respondentów organizowane są zajęcia lub warsztaty profilaktyczne na temat przemocy występującej w rodzinie. Zaledwie 18% badanych udzieliło twierdzącej odpowiedzi, a aż 58% uczniów nie ma wiedzy na temat organizacji takich zajęć w swojej szkole.

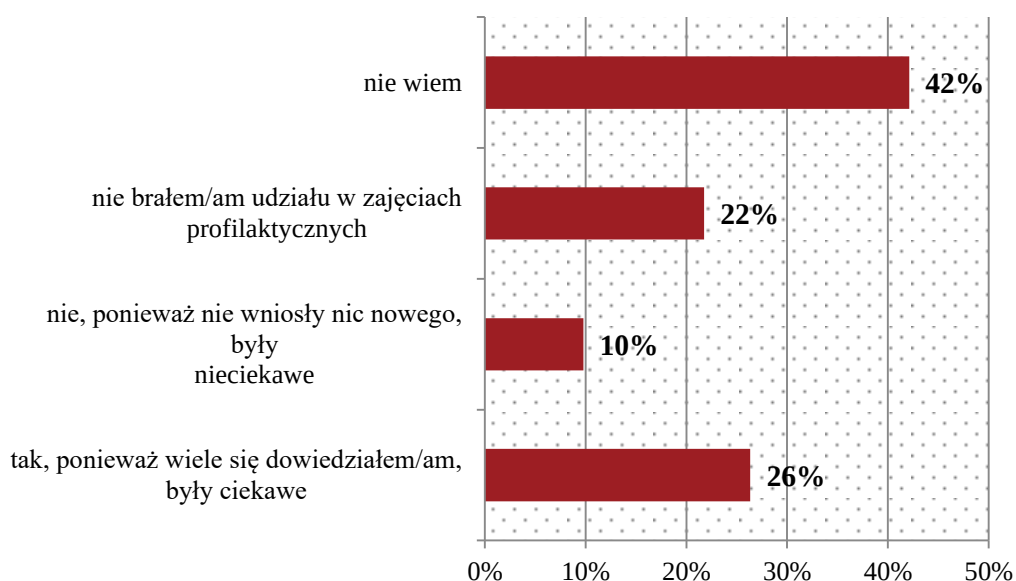

Wykres 11. Czy w Twojej szkole organizowane są zajęcia/warsztaty na temat przemocy w rodzinie?

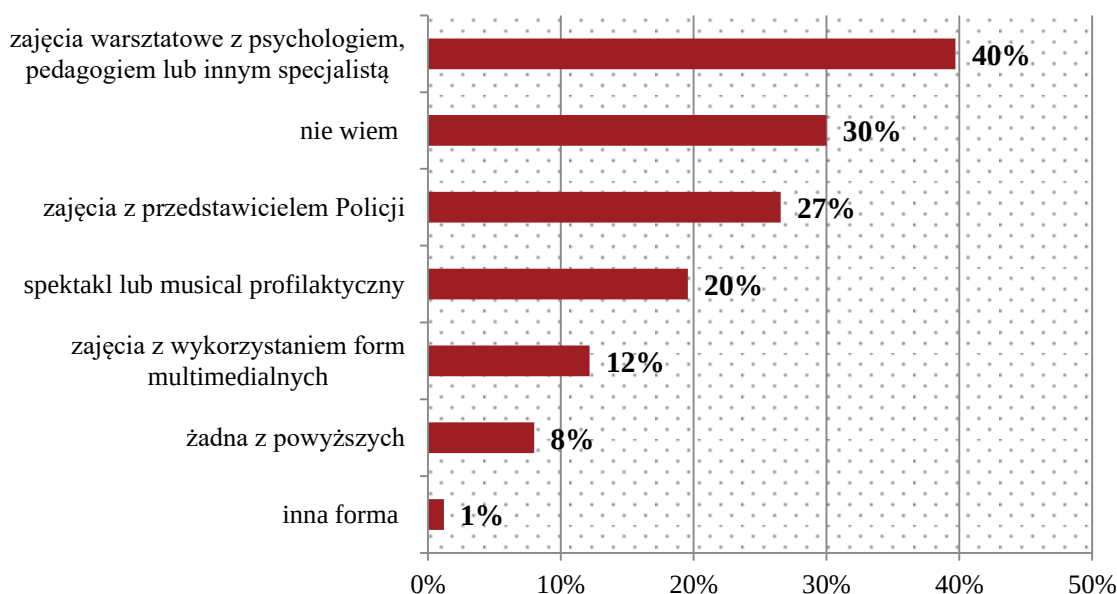
Kolejne pytanie miało na celu poznanie opinii uczniów na temat zajęć profilaktycznych prowadzonych w ich szkole. 26% uczniów uważa, że zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie, ponieważ są interesujące i wiele można się z nich dowiedzieć. Przeciwnego zdania było 10% badanych, którzy sądzą, iż zajęcia nie były ciekawe i nie wniosły niczego nowego. Co piąty uczeń nie brał nigdy udziału w żadnych zajęciach profilaktycznych odbywających się w jego szkole, a 42% nie ma zdania na ten temat.

Wykres 12. Czy Twoim zdaniem prowadzone w Twojej szkole zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?

Ostatnie pytanie zadane uczniom dotyczyło formy zajęć profilaktycznych, które byłyby dla nich najciekawsze. 40% badanych wskazało na zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą. Dla 27% najefektywniejszymi zajęciami byłoby spotkanie z przedstawicielem Policji, zdaniem 20% uczniów najciekawszą formą zajęć byłby spektakl lub musical profilaktyczny. Wśród własnych propozycji wymienionych przez badanych pojawiły się zajęcia plastyczne, dogoterapia, a także utworzenie grupy wsparcia dla uczniów doświadczających przemocy. Co trzeci uczeń nie wiedział jaka forma zajęć byłaby dla niego najciekawsza, natomiast 8% stwierdziło, że żadna z form zajęć nie jest interesująca.

Wykres 13. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest według Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza?

WNIOSKI I REKOMENDACJE PROFILAKTYCZNE

Celem badania było poznanie skali problemu przemocy domowej występującej wśród dzieci i młodzieży z miasta i gminy Sztum. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia programów pomocowych zmierzających do zniwelowania lub zmniejszenia skali przemocy domowej względem dzieci i młodzieży zamieszkujących miasto i gminę Sztum. Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła **poznanie postaw i doświadczeń uczniów związanych z przemocą w rodzinie**.

Poniżej znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego występowanie zjawiska przemocy domowej wśród uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych zamieszkujących miasto i gminę Sztum wraz z rekomendacjami co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów oraz instytucji, których celem jest profilaktyka, które zostały sformułowane w oparciu o dokonaną analizę wyników badań.

WNIOSKI I PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADANIA

PROBLEM PRZEMOCY DOMOWEJ

Opinia uczniów na temat przemocy domowej

- Dla zdecydowanej większości uczniów aktem przemocy jest grożenie, straszenie, bicie przedmiotami oraz spoliczkowanie.
- Badanie wykazało, że część młodych mieszkańców miasta i gminy Sztum nie ma świadomości na temat form przemocy – co drugi uczeń nie wskazał na przykład na kradzież pieniędzy lub innej własności, czy też ciągłe krytykowanie wyglądu. Natomiast zdecydowana większość ankietowanych nie uznaje za akt przemocy okazywania braku szacunku, podszywania się w Internecie oraz nieopiekowania się kimś, kto wymaga owej opieki.

- Część uczniów postrzega problem przemocy w rodzinie stereotypowo – co trzeci badany stwierdził bowiem, że przemoc w rodzinie jest powodem do wstydu oraz, że o przemocy mówimy wtedy, gdy na ciele osób jej doświadczających są widoczne ślady przemocy. 5% młodych uczniów nie uważa przemocy za przestępstwo, a 20% jest zdania, że przemoc występuje jedynie w rodzinach patologicznych. Co czwarty młody mieszkaniec miasta i gminy Sztum jest przekonany, że osoba, która doznawałaby przemocy w swoim domu na pewno odeszłaby od członka rodziny stosującego przemoc gdyby naprawdę cierpiała. Co piąty badany uczeń stwierdził, że przemoc w rodzinie jest prywatną sprawą, w którą nie należy się wtrącać.

Skala przemocy domowej

Do bycia świadkiem przemocy w swoim domu przyznało się 14% uczniów, a do jego bezpośredniego doświadczenia 11% młodych mieszkańców miasta i gminy Sztum.

- Na uwagę zasługuje również fakt, że część uczniów (13%) miała trudność w określeniu tego, czy członkowie rodziny stosują przemoc w ich domu, co może wynikać między innymi z braku wiedzy na temat tego problemu.
- Przemocy ze strony taty doświadczyło 46% badanych (spośród tych, którzy doświadczyły przemocy domowej tj. 56 osób), ze strony rodzeństwa - 40%, na mamę wskazało 24% ankietowanych. Wśród osób stosujących przemoc 22% uczniów wymieniło także ojczyzna oraz kuzynstwo.
- Uczniowie najczęściej doznawali przemocy psychicznej – doświadczyło jej 69% badanych (spośród tych, którzy doświadczyli przemocy domowej tj. 56 osób), przemocą fizyczną zostało dotkniętych 52% ankietowanych. Zaniedbania doświadczyło 10%, natomiast przemocy seksualnej – 8%.
- W swoim domu bezpiecznie nie czuje się 3% uczniów, natomiast część ankietowanych (6%) nie była w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.
- Na znajomość kogoś w swojej szkole, dotkniętego problemem przemocy w domu wskazało tylko 9% uczniów, jednak 22% respondentów zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem przemocy domowej występuje wśród młodych mieszkańców miasta i gminy Sztum w znacznym natężeniu – doświadczył jej co dziewiąty uczeń. Badani uczniowie najczęściej doświadczali przemocy ze strony taty i rodzeństwa.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rekomenduje się przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji powinien zawierać treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); "burza mózgów" (stworzenie listy wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).
- Zaleca się przekazanie uczniom wiedzy, na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przez nich przemocy zarówno w szkole jak i w domu, a także w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- Niezwykle istotne będzie także stworzenie bazy danych: osób, miejsc i instytucji udzielających pomocy w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie przez uczniów.
- Skuteczne będzie także prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach w zakresie: doskonalenia umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacniania poczucia własnej wartości, rozwijania umiejętności asertywnego zachowania się.
- Zaleca się zapoznavanie przez nauczycieli i specjalistów pracujących w szkołach z materiałami informacyjno-edukacyjnymi i szkoleniowymi związanymi z udzielaniem pomocy uczniom i ich rodzinom dotkniętym lub zagrożonym przemocą domową.
- Realizacja programu rekomendowanego „PROGRAM WZMACNIANIA RODZINY”, którego celem jest rozwijanie umiejętności wychowawczych rodziców/opiekunów oraz rozwijanie umiejętności interpersonalnych i społecznych u dzieci i młodzieży, a także

wzmacnianie więzi w rodzinie. Wszelkie informacje na ten temat można uzyskać na stronie <https://programyrekomendowane.pl/>. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaleca przeprowadzanie w pierwszej kolejności programów rekomendowanych, które mają udowodnioną skuteczność.

„Warto podkreślić, iż wszystkie działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. konkursy, pogadanki, spektakle, koncerty) nie zastąpią realizacji profesjonalnych działań profilaktycznych, a ze względu na brak udowodnionej skuteczności w ograniczeniu zachowań ryzykownych, mogą stanowić jedynie uzupełnienie programów rekomendowanych i o udowodnionej skuteczności.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

- Rekomenduje się poprowadzenie zajęć i warsztatów integracyjnych w klasach, mających na celu wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami i wpływanie na pozytywny klimat szkoły, który jest ważnym czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych oraz wzmacniającym zaufanie uczniów do pedagogów.
- Skuteczne mogą okazać się również spotkania z policją mające na celu uświadomienie dzieciom i młodzieży, jakie zachowania są kwalifikowane jako zachowania przemocowe i jakie niosą za sobą konsekwencje (ważne, aby funkcjonariusze byli przeszkoleni w zakresie prowadzenia zajęć profilaktycznych).
- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego rozpoznawania i reagowania na wszelkie niepokojące sygnały mogące świadczyć o doświadczaniu przez uczniów przemocy w rodzinie.
- Organizowanie i finansowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskie Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- W przypadku rozpoznania sygnałów świadczących o doświadczaniu przez dziecka przemocy zaleca się inicjowanie działań interwencyjnych we współpracy z innymi służbami działającymi w lokalnym systemie pomocy.
- W załączniku nr 2 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka*, który zawiera informacje przydatne w diagnozie czy dane dziecko doświadcza przemocy oraz w jaki sposób należy w takim przypadku postępować. Kwestionariusz i algorytm zaleca się rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi (np. wśród pracowników świetlic środowiskowych). Można go pobrać bezpośrednio ze strony <https://www.niebieskalinia.pl/>.
- Zaleca się także, uświadomienie uczniom gdzie mogą uzyskać pomoc w przypadku doznawania lub bycia świadkiem przemocy domowej.
- Zachęca się do prowadzenie poradnictwa pedagogicznego dla rodziców mających trudności wychowawczo-opiekuńcze.
- Niezwykle istotne jest także objęcie uczniów doświadczających przemocy w rodzinie specjalistyczną pomocą jak np. prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych.

PROFILAKTYKA

Wnioski i podsumowanie wyników badań

- Zebrany materiał badawczy wykazał, że zdecydowana większość uczniów po pomoc udałaby się do rodziców oraz psychologa/pedagoga szkolnego, najrzadziej respondenci wskazywali natomiast na szukanie pomocy u księdza oraz pod Telefonem Zaufania. Jednak warto mieć na uwadze, że aż 13% uczniów nie wiedziałoby do kogo zwrócić się o pomoc w przypadku doświadczenia przemocy.
- Podkreślenia wymaga fakt, iż prawie co drugi uczeń miał trudność w określeniu, czy w jego szkole organizowane są warsztaty/zajęcia profilaktyczne na temat przemocy w rodzinie, a zdaniem co czwartego badanego, w szkole do której uczęszcza nie odbywają się żadne zajęcia o tej tematyce.
- Zaledwie 26% młodych mieszkańców miasta i gminy Sztum uważa, że zajęcia profilaktyczne prowadzone w jego szkole spełniają swoje zadanie, natomiast 42% ankietowanych nie ma zdania na ten temat, a 22% uczniów nie brało udziału w jakichkolwiek z zajęć profilaktycznych. Można zatem stwierdzić, iż zajęcia profilaktyczne przeprowadzane w szkołach na terenie miasta i gminy Sztum nie spełniają swojego zadania, a większość uczniów nie jest nimi zainteresowana.
- Warto mieć na uwadze to, że zdaniem uczniów najefektywniejszą formą zajęć profilaktycznych byłoby spotkanie warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą, zajęcia z przedstawicielem Policji oraz spektakl lub musical profilaktyczny.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rekomenduje się organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych).

- Rekomenduje się również zorganizowanie warsztatów z psychologiem lub pedagogiem zarówno dla dzieci i rodziców, których celem byłoby poznanie skutecznych sposobów rozwiązywania konfliktów oraz integracja rodzin.
- Istotnym działaniem jest także udział szkół w kampaniach edukacyjno-informacyjnych dotyczących przeciwdziałaniu zjawisku przemocy w rodzinie.
- Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań przemocowych stosowanych wobec dzieci oraz ewaluacją programów profilaktycznych.

Projektując sieć profilaktyki należy w pierwszej kolejności korzystać z profesjonalnych działań – programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Mając na uwadze rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku żadne działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. pogadanki, spektakle, festyny) nie zastąpią działań profesjonalnych i mogą stanowić jedynie ich uzupełnienie. W związku z takim założeniem formy profilaktyczne wymienione przez uczniów jako atrakcyjne powinny stanowić jedynie spójny element zaplanowanego i zintegrowanego procesu oddziaływań profilaktycznych.

- Rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i przemocą.

„[...] placówki wsparcia dziennego stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; placówki świadczą pomoc adekwatną do potrzeb dzieci. Mimo skromnych warunków, w jakich funkcjonują, realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych, opartych na wzajemnej pomocy.” –
Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku.

BIBLIOGRAFIA

1. Czajkowska- Majewska D., Człowiek globalny.
2. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
3. Wódz J., Socjologia dla prawników i politologów.
4. Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej.
5. Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.
6. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych.
7. Przewłocka J., CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju.
8. Denzin N., Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych.
9. Babbie E., Badania społeczne w praktyce.
10. <https://poradnik.ngo.pl/>

SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?	18
Tabela 2. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś?	19

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wiek:	13
Wykres 2. Klasa:	14
Wykres 3. Które z wymienionych poniżej sytuacji są Twoim zdaniem aktem przemocy?	15
Wykres 4. Oceń, czy zgadasz się z poniższymi stwierdzeniami.	16
Wykres 5. Czy byłeś/aś kiedykolwiek świadkiem przemocy w swoim domu?	17
Wykres 6. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc?	17
Wykres 7. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy w swoim domu ze strony członka Twojej rodziny?	18
Wykres 8. Czy czujesz się bezpiecznie w swoim domu?	20
Wykres 9. Czy znasz kogoś w swojej szkole, kto wie, że doświadcza przemocy w swoim domu? ..	20
Wykres 10. Do kogo zwrócił(a)byś się gdybyś doświadczył/a przemocy w swoim domu?	21
Wykres 11. Czy w Twojej szkole organizowane są zajęcia/warsztaty na temat przemocy w rodzinie? ..	22
Wykres 12. Czy Twoim zdaniem prowadzone w Twojej szkole zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?	22
Wykres 13. Jaka forma zajęć profilaktycznych jest według Ciebie najciekawsza/najefektywniejsza? ..	23

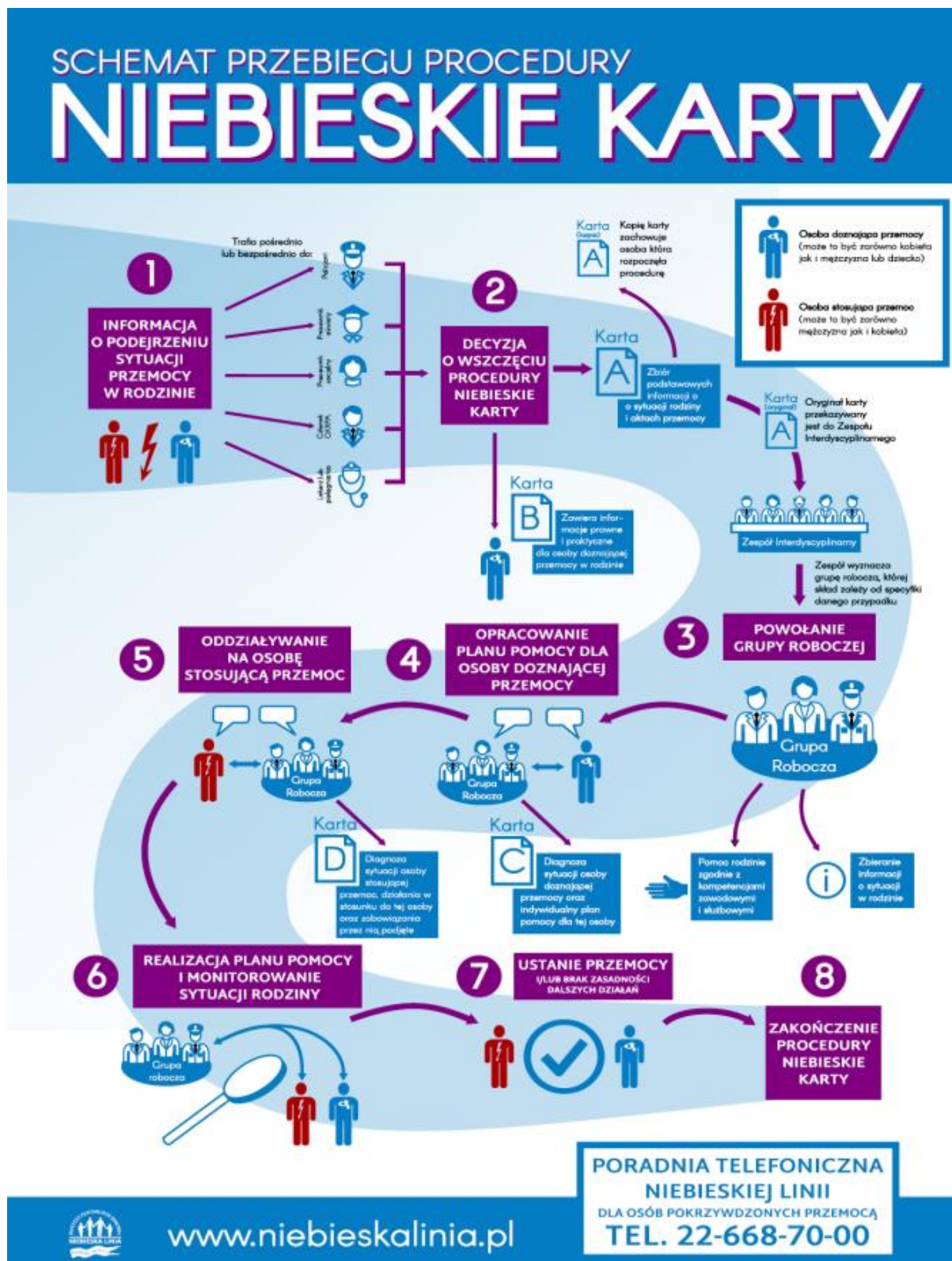
SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Typy diagnozy społecznej	5
Rysunek 2. Płeć:	13

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1

ZAŁĄCZNIK NR 2

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DZIECKA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny) ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko podzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka. ☐
- B.10.** Którakolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

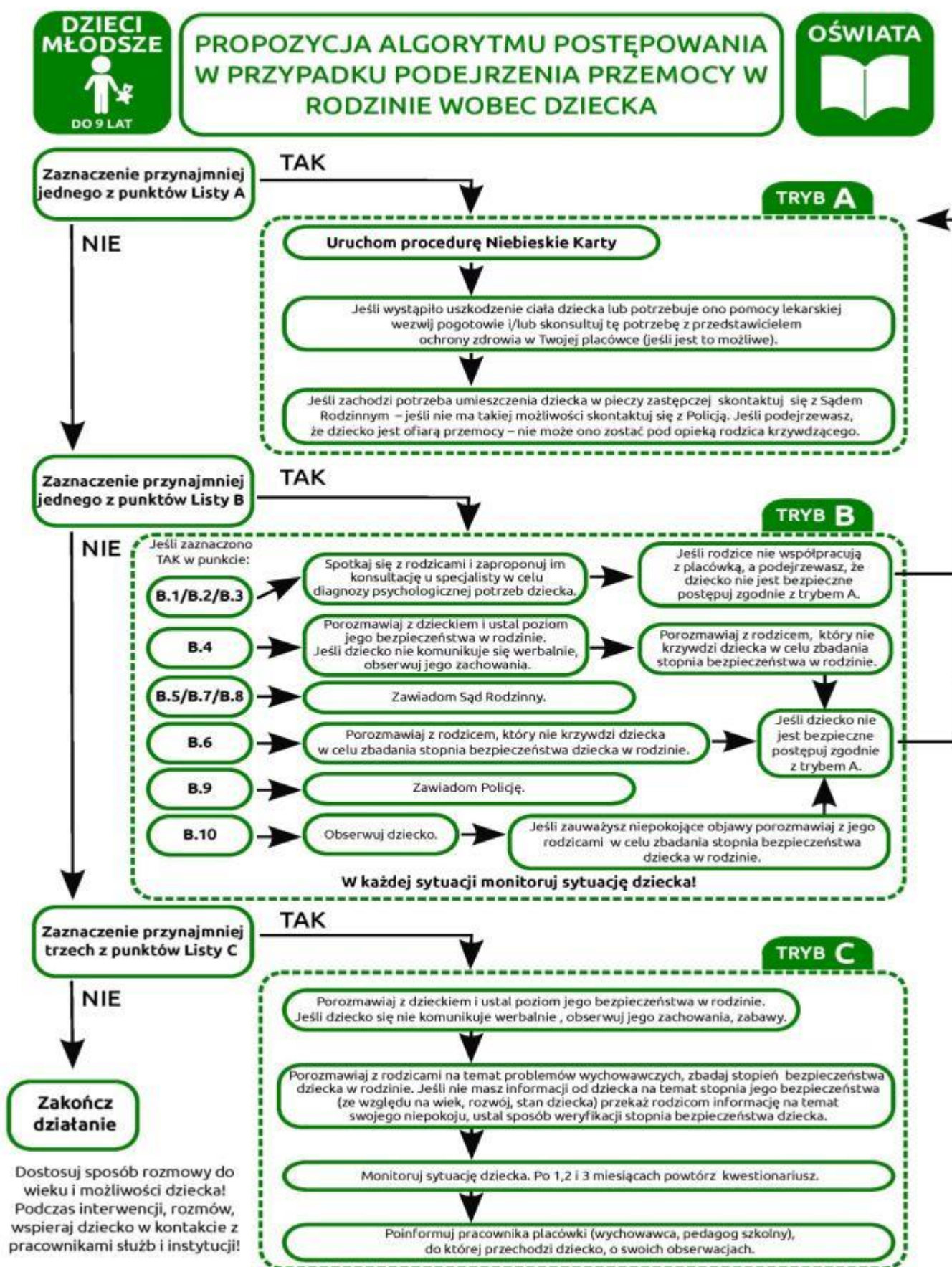
Sprawdź, czy występują sygnały ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji Finansowanego z Funduszy EOG

**DZIECI
STARSZE**

POWYŻEJ 9 LAT

**KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA
WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE
WOBEĆ DZIECKA**

OŚWIATA

LISTA A

**Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!**

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

**OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI
OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:**

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. ☐
- B.10.** Którekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

**OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI
OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH
W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:**

- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

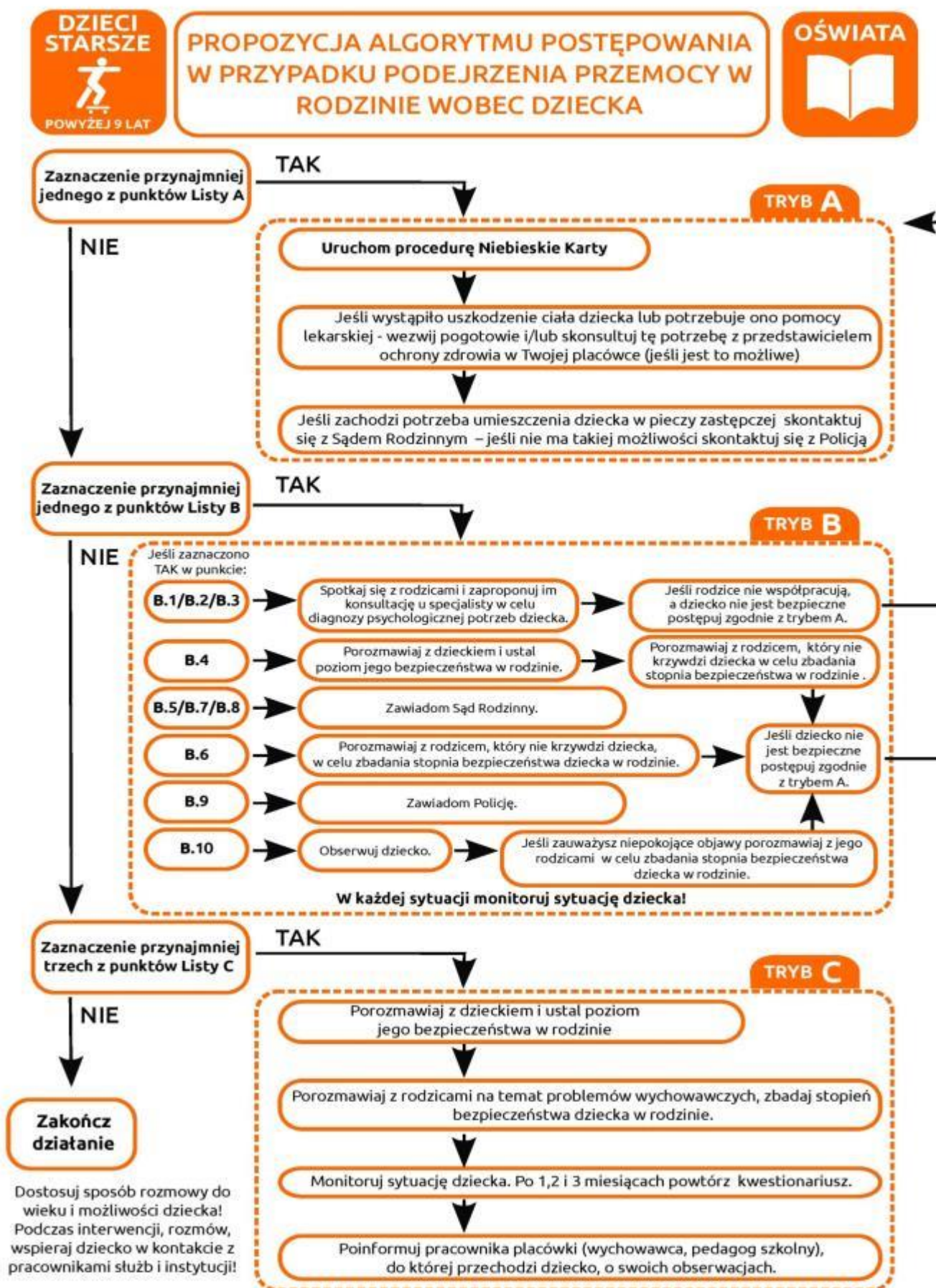
**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji
finansowanego z Funduszy EOG

tel. +48 12 422 82 30

tel. kom. 534 303 240

e-mail: biuro@nowa-perspektywa.pl

